

Razvoj i izazovi apostolata laika u posljednjih dvadeset godina

Rudolf BRAJIČIĆ

Papinsko vijeće za svjetovne vjernike u Rimu organiziralo je 14. i 15. travnja 1989. seminar o temeljnom sadržaju apostolske pobudnice *Christifideles laici*. Uvodno predavanje pod našim naslovom održao je M. Johanes Farnleitner, svjetovni vjernik iz Austrije, uz ostalo i predsjednik Međunarodnog saveza katoličkih muževa (FIHC — federation internationale des hommes catholiques »Unum Omnes«). U mnogim krajevima kršćanski su muževi udruženi u župna, biskupijska, međubiskupijska i nacionalna društva. Bave se građanskim životom, socijalnim pitanjima, problemima obitelji i kršćanske formacije, pomažu pri izboru zvanja, zauzimaju se za razvoj Trećega svijeta i sudjeluju u aktivnostima Katoličke akcije općenito. FIHC koordinira sav taj rad s ciljem da stvori bratsko zajedništvo svih katoličkih muževa u svijetu. Sjedište mu je u Rimu, Piazza San Calisto 16, 00153 Roma.

Poslije ovog kratkog uvoda pustimo da nam se predstavi sam g. Farnleitner te da razvije svoje predavanje:¹

Ja sam, kaže on, predsjednik Sekcije za političku ekonomiju u Saveznoj komori za ekonomiju u Beču. Obnašam i druge dužnosti; predsjednik sam vladinog Ekonomskog fonda za podržavanje tržišta mliječnih proizvoda, koje godišnje ostvaruje 22 milijarde šilinga; predsjednik sam Komiteta za savjetovanje o ekonomskim i socijalnim pitanjima pri vladi i socijalnim partnerima; direktor sam Paritetne komisije (commission Paritaire) u pitanjima legalnosti konkurencije.

Angažiran sam u Crkvi, navlastito od prije trideset godina, u krilu pokreta austrijskih katoličkih muževa, kojima sam bio predsjednik dvanaest godina, a sada sam već na čelu desetu godinu Međunarodnog pokreta kat. muževa »Unum omnes«. U župi zajedno sa ženom podržavam vezu s jednom župom u Zambiji zbog kulturnih i socijalnih

1 Vidi *Laics aujourd' hui*, 32-33 (1989-1990), str. 5-16

odnosa, kao i zbog pripomoći njezinu bržem razvoju. Moj radni dan traje između 10 i 16 sati, a mnogi su moji vikendi posvećeni sijelima za formaciju ili držanju konferencija vjerskog karaktera.

Apostolsku sam pobudnicu *Christifideles laici* dakako proučio, a i predstavio sam je u mnogim konferencijama. Nažalost, moram priznati da sam na zasjedanjima sa svećenicima i laicima ustanovio da većina ne poznaje taj dokument. Zadovoljavaju se sažecima ili nepotpunim i djelomičnim obavijestima u tisku.

Neki su se moji slušači tužili na duljinu dokumenta i teškoću u čitanju. Željeli bi skraćen prijevod u neposrednom stilu.

APOSTOLAT LAIKA OD DRUGOG VATIKANSKOG SABORA

Vrlo dobri dokumenti Koncila, tako poticajni, i razvoj koji su oni u Crkvi izazvali duboko su izmijenili lice laičkoga apostolata. Htio bih istaknuti neke vidike.

1. Ustanova i provedba župnih i biskupijskih vijeća lišile su mnoge pokrete njihovih voditelja, koji su se posvetili drugim zadaćama. Premda držim vrlo pozitivnim činjenicu da su vijeća odmah početka mogla računati na dobro formirane i zauzete laike, ipak treba priznati da je dio pokreta zbog toga doživio krizu i da su neke biskupije pomislile da mogu i bez njih. S druge strane, nastali su novi pokreti, koji se manje bave izravnim apostolatom u svijetu, a više potrebama pastoralna. Kat. akcija ušla je u krizu upravo u času kada bi njezina aktivnost trebala da bude posebno važna u svijetu politike i ekonomije, posve poremećenih golemim promjenama. Slabljenjem pokreta Kat. akcije politika je izgubila jednu od najboljih mogućnosti uzgoja kršćanskih političara. K tome, novi se pokreti nisu uspjeli ustrojiti za zajedničku dogovornu akciju. Čak i danas stoji da trpe od ne baš zanemarljive izolacije.

2. U brojnim župama napor se usredotočio na određene skupine, već prema izboru župnika: npr. na Marijinu legiju ili karizmatske skupine. Pošteno treba priznati da zbog starenja kler nije imao ni vremena ni snage da se bavi tradicionalnim djelatnostima, koje su svećenika činile vođom i dušom laičkih skupina. Pokreti, organizacije i skupine koje nisu sebi znale na vrijeme odgojiti kompetentne voditelje (muževе, žene, mlade) imaju velike teškoće.

3. Koncilski Oci, posve je očito, potcijenili su krizu zvanja, koja traje desetljećima i koja se povećala poslije Koncila. Manjak svećenika sve je izraženiji, osjeća se u gotovo svim krajevima i bit će sve više potrebno obraćati se laicima da bi se osigurale pastoralne službe. Mnogi od njih posvetili su se vjeronauku i spremanju djece za prvu pričest i potvrdu.

Iskustvo mi je pokazalo da profesori vjere (vjeroučitelji laici) nisu spremni svoje znanje i svoj dinamizam uključiti u svoje mjesne Crkve.

4. Mnogo laika, osobito u Europi i u Sjv. Americi, proučavalo je Koncilske dokumente. Ipak, da bi se društveno zauzeli, očekuju, podložno i predano kao prije, da poticaji i uputstva dođu od hijerarhije. S druge strane, mladi laici, koji nisu doživjeli uzavrelo ozračje Koncila, ne znaju što je Koncil učio.

5. Ipak se općenito priznaje da je prilog laika unutar Crkve apsolutno neodgodiv i da je u svijetu otkako se Crkva povukla od politike taj prilog nenadomjestiv. Laici su, osobito u krajevima mladih Crkvi, svjedoci rasta Kristova kraljevstva i njegove blagovijesti. Kad sam boravio u Africi, u Aziji i u Lat. Americi, neprestano sam slušao kako tamo mnogo obraćenja treba pripisati laicima, osobito katehistima, bračnim parovima, majkama.

Na temelju svojega iskustva moram istaknuti da su laici svjesni posebno povoljnog časa u kojemu žive i da uočavaju prigode i mogućnosti koje im se u Crkvi nadaju. Velika većina ponosna je na svoje sudioništvo »u svećeničkoj, proročkoj i kraljevskoj službi Isusa Krista« (CL 14)

Zauzeti laici ozbiljno su shvatili spremanje Sinode biskupa o pozivu i poslanju laika. »Unum omnes« i drugi pokreti proučili su Nacrt i Radni plan Sinode. Dane su brojne primjedbe i sugestije kompetentnim narodnim tijelima a svoje stručnjake poslali su na raspolaganje sinodalnim Ocima. Ipak treba primijeniti da u krilu mjesnih Crkvi nije bilo zanimanja za takvu suradnju. Katkada je službene tekstove trebalo priskrbiti zaobilaznim putem. Pokret kat. muževa osobito je očekivao da Sinoda ohrabri laike da se svjesnije zauzmu u svijetu, da udahnjuju kršćanski duh na svim razinama vremenitoga reda i njegovih struktura, i isto tako, da se otvorenije izrazi o sadržaju i ulozi općeg svećeništva laika, kao i prihvaćanju i važnosti karizmi.

DRUŠTVENO-POLITIČKE PROMJENE POSLIJE KONCILA I IZAZOVI KOJI IZ TOGA PROIZLAZE ZA LAIKE

Razumije se samo po sebi da se članovi pokreta muževa kojima sam ja bliz zanimaju za politički i gospodarski razvoj i da društveno-politički apostolat njima predstavlja vrlo privlačno područje djelovanja. Stoga u svom radu uvijek pokušavamo analizirati nova strujanja i tumačiti znakove vremena.

Ovdje bih se htio zaustaviti na onim razvojjima koji više privlače pozornost laika.

1. U političkom životu većine razvijenih zemalja pluralnost društva je uvjetovala da su temeljna društveno-politička načela, osobito kazneno i obiteljsko pravo, doslovno »pročišćena« od kršćanskih vrijednosti, osobito na područjima koja se odnose na život začelih (zakonodavstvo o abortusu), neki moralni zakoni (homoseksualnost, preljub), ženidba (pravo na rastavu). Crkva, osobito kršćani zauzeti u političkom životu, borili su se odvažno, ali uzalud. Uspjela se, naime, nametnuti struja koja uči da država nije obavezna građanima nametnuti crkveni vrijednosni sustav. Zanimljivo je u vezi s time primijetiti da se u islamskom svijetu konfrontacija odigrava upravo u obratnome pravcu.

Izazov takvog procesa sastoji se od toga da se laici to više zauzmu — svaki čas, u vrijeme i nevrjeme — za vrijednosti kršćanske vjere, da ih promiču konkretnim djelima, ne bi li im priskrbili ugled na javnoj sceni i ne bi li druge privukli da ih cijene. Navesti ću kao primjer skupinu koja u Austriji djeluje pod nazivom »Djelo Život« i koja ne prestaje raditi protiv zakona o pobačaju, koja konkretnim pokušajima pokušava osloboditi žene od psiholoških i materijalnih pritisaka kad se usprotive pobačaju. Ali danas se ne radi samo o obrani životnih vrijednosti što se tiče početka života i moralnih zakona. Radi se također i o tome da se podrže vrijednosti kao što su čestitost i iskrenost ako se želimo boriti protiv kulture općenito temeljene na korupciji i financijskim pronevjerama.

2. Svjetsku ekonomiju danas karakterizira stalna konkurencija s novim iznašašćima, pri čemu je ono što se zove (Ljudski kapital) najvažniji činilac proizvodnje. Sve više i više zemalja koje nemaju ili gotovo nemaju kršćansku tradiciju u tom procesu zauzimaju vodeću ulogu (pacesetters). Tehnički napredak se ubrzava. Nemoguće je znati dokle će dospjeti, i već se primjenjivanjem »vrhunske tehnologije« (npr. mikroelektronike, biotehnologije) utječe na promjene ekonomijskog i privatnog života.

Ti izazovi očiti su kršćanima. Prema mojemu iskustvu, sumnja svećenika ili laika u znanosti uzrokuje držanje koje bih ja ovako definirao: »Pustimo drugima da razvijaju nove tehnologije, a što se tiče nas, mi smo zato tu da zastupamo etiku koja ne savjetuje njihovu uporabu!« Međutim, naš svijet zahtijeva brzu primjenu napretka za dobro čovječanstva. Laici koji rade na području znanosti i tehnike moraju biti spremni da pomažu napredak, da ubrzavaju njegovu pozitivnu primjenu, ali i da svraćaju pozornost na pogibelji i moguće zlouporabe. Tehnologijska kompetencija povećava razliku između bogatih i siromašnih krajeva, jer siromašni zbog mnogih razloga ne mogu slijediti tehnologiju, a još je manje mogu aktivno proizvoditi (preuzimajući je i razvijajući).

3. Gospodarstvene i tehnologijske razlike na svjetskoj razini između

siromašnih i bogatih zemalja sve su veće (sukob Sjever—Jug). Kriza zbog zaduženosti na svjetskoj razini pokazuje da strategije iz prošlosti nikad nisu ispunile svoja obećanja; osobito kad je riječ o tehnologijskoj kompetenciji, budućnost nekih zemalja, čak i nekih kontinenata vrlo je mračna.

Izazovi koji se nameću laicima na tom području odavna su poznati, ali odgovor nije bio uvijek učinkovit. U razvijenim zemljama kršćani se zauzimaju za pravedan svjetski razvoj, za pravednije ekonomske odnose i za povećanje »pomoći nerazvijenima«. Spomenut ću kao primjer Austriju, u kojoj katoličke organizacije promiču politiku za razvoj. Pokret katoličkih muževa sabire gotovo 45 milijuna šilinga (3,5 milijuna USD) godišnje za ono što se zove »Pomoć braći i sestrama u nevolji« (Aktion Brüder in Not) i 25 milijuna šilinga godišnje (2 milijuna USD) s Caritasom za hitne potrebe. Naše projekte smatraju uzorima na svjetskoj razini. Ali, napokon, bilo bi važno stvoriti upravo na svjetskoj razini uvjete koji bi pomoć za razvoj učinili nepotrebnom.

U tom kontekstu htio bih izreći nešto što mi je teško shvatiti: pomanjkanje složne socio-političke akcije nekih mladih Crkava i njihovih laika. Bilo bi poželjno da pokažu više raspoloživosti za kritički duh i za veću političku zauzetost.

4. Povećanje populacije praktično se ne zaustavlja, osobito ne u siromašnim zemljama. Hitna potreba da se nađe lijek protiv gladi i nezaposlenosti milijuna mladih dan za danom postaje sve veća. U necrkvenim sredinama očekuju primjenu aktivne metode kontrole rađanja. Scenarij ne pruža nadu da će doći do izmjene struje, premda se u nekim zemljama zamjećuju prvi uspjesi politike odgovornog očinstva. Dok siromašne zemlje gladuju kako im se pučanstvo sve više množi, u razvijenim zemljama prevladava tendencija k »starenju«, što sobom nosi vrlo specifičan društveni problem, koji se definira kao »zauzimanje prevlasti sive pantere«. U različitim krajevima, već prema prilikama izranjaju društvene potrebe i očekivanja su vrlo različita.

Laici imaju zadaću da surađuju u nalaženju odgovora na te društvene probleme. U siromašnim zemljama odgovorni su da se suprotstavljaju programima kontrole rađanja koji se ne slažu s etikom da daju primjer odgovornog očinstva i majčinstva i nas druge ohrabruju u tom smislu. U krajevima u kojima cijelo pučanstvo stari treba stvarati ozračje koje potiče želju za većim brojem djece, ne zaboravljajući pri tom na hitne probleme, posebno na usamljenost starih osoba.

5. Tendencija za uvijek bogatijim društvom se zaoštava. Crkva se suočila s teškim problemima konkurentskog potrošačkog društva i industrijom slobodnog vremena koji je prate, i, nažalost, još nije uspjela nadići te probleme. U prošlosti je neimaština učila moliti, čini se, blagostanje prazni crkve. Na svjetskoj razini mnogo svećenika i laika ne

zna se dobro postaviti prema potrošačkom društvu. Svojom stalnom kritikom potkopavaju sigurnost ostalih kršćana i udaljuju ih od Crkve.

Pravi izazov koji se nameće kršćanima jest da odgovaraju na potrebe ljudi, da im pomažu da steknu zemaljsko blagostanje, pomažući im da ga shvate kao slutnju vječnih dobara i vječne sreće, da cijene njihove uspjehe dozivajući im u isti čas bez prestanka dužnost dijeljenja od svojega bogatstva onima koji nemaju, da ih upozore na potpunu neovisnost o zemaljskim dobrima.

6. Moderna društva sve više i više vode sredstva priopćivanja. Televizija, radio, tisak, koncentracija i eksplozija elektronskih igračaka sve više uvjetuju život naših suvremenika. Ta su sredstva postala strašni konkurenti navještajnim naporima Crkve.

Izazov je to Crkvi da bude prisutna ili da sačuva svoju prisutnost u tim sredstvima, ali i da zagospodari »ovisnošću« o tim sredstvima, koju ona stvaraju u ime nove etike potrošnje. S druge strane mnogo je pozitivnije rješenje uporaba sredstava priopćivanja radi naviještanja »riječi«.

7. U intelektualnim rasprama zastupljene su skrbi, a obje ih nameće kršćanstvo, koje se katkad nameću umjesto religije:

- a) skrb i zauzimanje za prava čovjeka,
- b) skrb za očuvanje kvalitete okoliša (pokret ekologista)

Laici treba da surađuju na svjetskoj razini u ostvarivanju uvjeta koji dopuštaju doseći tu problematiku. Nažalost, stječem uvjerenje da se u skupinama koje se zovu katoličkim govori samo o akciji. Evanđelje i molitva potisnuti su u drugi plan, ako nisu i sasvim zaboravljeni. Ipak, spomenuta područja pružaju toliko idealnih prilika za okupljanje i ujedinjavanje s drugim osobama, jer sve aktivnosti mogu biti sredstva apostolata.

8. Formacija je postala jedna od glavnih briga današnjih društava. Prava svjetska eksplozija formacije umnožila je kritičke duhove, koji nisu spremni prihvatiti postavke autoriteta na području politike, ekonomije, pa i religije bez pitanja i rasprave te bez uzimanja u obzir protivnih argumenata. Otuda kriza autoriteta kojoj konsekvencije još nisu sagledive. Kako god bilo, valja priznati da više ne postoji superiornost svećenika pod vidikom formacije, koja je bila u prošlosti. Naprotiv, danas ima razlika u stupnju formacije što češće otežava dijalog.

Izazov je u vezi s time da autoriteti svih tipova nauče o sebi dati drugu sliku i da svojim držanjem dokažu da je autoritet moguć i nužan.

9. Drugi vatikanski koncil — ekumenski — bio je vrlo dobro prihvaćen ne samo unutar Katoličke crkve nego jednako u cijelom kršćanstvu. Domet njegovih odluka bio je veći nego što se moglo predvidjeti. Konkretna suradnja između kršćana i raznih vjeroispovijesti

mного je uznapredovala poslije Koncila. Član 12. *Dekreta o ekumenizmu* ustanovljuje da bi ta suradnja mogla mnogo pridonijeti pronalaženju puta k sjedinjenju.

Izazov laicima u tom slučaju jest da se koriste koncilskim ekumenskim procesom »za pravdu, mir i čuvanje prirode«, idući za time da uspostave dijalog o tim stvarima s različitim duhovnim tradicijama i da pruže zajednička svjedočanstva.

10. Sve više i više zemalja teže demokratskom uređenju društva. Duga demokratska tradicija uvjetuje na spektakularan način ponašanje pojedinaca. Novi pokreti, posebno oni koji privlače mlade, traže da demokracija nadahnjuje sve vrste organizacija na svim područjima života. No, u krilu Crkve to je shvaćanje uzrokovalo teška iskustva. Na svim područjima politike postavlja se posve određeno pitanje o nadzoru nad vlasti i prihvaćanju izvršavanja vlasti.

Laicima je to izazov da se, s jedne strane, zauzmu za sustav političke demokracije sukladno s čovjekovim dostojanstvom, a s druge strane, da prihvate razliku u strukturi Crkve i da je učine shvatljivom i drugim kršćanima.

11. Položaj žena bitno se izmijenio na svim područjima života i nastavlja se unatoč udarcima tradicionalističke politike. Prebrodivši mnoge teškoće, žene su zauzele svoje mjesto u politici i ekonomiji. Njihova prisutnost u svijetu rada svaki je dan važnija. Dok je u prošlosti žena predstavljala ruku pomoćnicu, danas sve više zauzima odgovorna mjesta. U Austriji 40 posto nižih činovnika su žene, dok ih je trećina među šefovima poduzeća. Jednako u politici. Pripomoglo je pritom uvođenje »kvota« (npr. trećina funkcionara treba da budu žene). U mnogim društvima žene su postale najjača društvena snaga.

Izazov laicima cijeloga svijeta jest da pridonese uklanjanju svake diskriminacije žene u profesionalnom životu, osobito što se tiče plaće, i da pripomognu stvaranju društvenih i pravnih uvjeta koji ženi dopuštaju da ispuni svoju ulogu na najbolji mogući način, bez povrede njezine zadaće kao majke u obitelji. Često upravo katolički muževi imaju najveće teškoće u prihvaćanju novog shvaćanja da žena ima ulogu temeljenu na jednakosti, a ne više na tradicionalnoj podložnosti. U vezi s ulogom žene mnogo se govori o »iseljenju« žena iz Crkve. Iskustvo, naprotiv, pokazuje da žene sve više zazimaju odgovorne zadaće u društvu jer nedostaje muževa. Zauzete žene neće prihvatiti da dosadašnjim trima *k* (kuhinja, kućanstvo s djecom, kult) bude pridodano kao četvrto *k* kultura, jer to *k* ne upućuje na potrebu prisutnosti žene u društvu ni na njegovu kvalitetu. Ispitivanja pokazuju da pod četvrtim *k* žene očekuju karijeru.

12. U zemljama u kojima još postoje tzv. kršćanske stranke te se stranke sve više udaljuju od vrijednosti koje zastupa Crkva. Nažalost,

danas se vrlo često »kršćanske« stranke svrstavaju u prve redove u borbi protiv emigranata, zauzimaju se za naoružanje ili za smanjenje pomoći nerazvijenima.

Izazov laicima jest da se angažiraju unutar političkih stranaka, osobito u onima koje se rese kršćanskim imenom ili koje bi htjele biti solidarne s Crkvom, i da se zauzmu za provedbu kršćanskih vrijednosti i načela crkvenog socijalnog nauka.

13. U naše se dane komunizam sa zajedništvom zemlje i kapitala, pokazao društveno neučinkovitim. Privatizacija, privatna inicijativa, marketing i trgovačka konkurencija danas su temeljna pitanja, o kojima Crkva nažalost šuti ili, u najboljem slučaju izriče samo neke kritičke napomene.

Laici stoga u ovom času treba da se aktivno uključe u taj proces u svojim zemljama i inozemstvu. Crkve koje su konačno stekle neku slobodu djelovanja, valja podržavati, jer im je podrška vrlo potrebna. Napominjem da akcija za i u zemljama Drugoga svijeta uvijek ima prednost u Unum omnes.

14. Među velikim silama započelo je popuštanje napetosti što je već urodilo razoružavanjem i ostalim plodovima. Najmanje i najsiromašnije zemlje ulažu pak ogromne svote u naoružanje. Mirotvorni pokret među kršćanima zahvatio je osobito mlade, što izaziva sukobe s najkonzervativnijim kršćanima.

Dužnost je kršćanina da se zauzima za mir na svim razinama, za razoružanje i protiv ulaganja nerazumnih svota siromašnih zemalja radi naoružavanja.

15. Svijet danas karakterizira težnja za regionalizacijom, pri čemu krajevi uspostavljaju među sobom uže veze. Htio bih skrenuti veću pozornost posebno na integriranje Europe, koje je svojim naporom radi ostvarenja zajedničkog tržišta kadro izazvati odlučne promjene unutar Starog Kontinenta.

Kršćani u vezi s time treba da porade da nova Europa ne bude određena samo ekonomijskim i političkim činiteljima nego da potpuno preuzme svoju kršćansku tradiciju, kako bi postala uistinu zajednica.

Na svim tim područjima izazovi su golemi i čovjek se upita: kako se s njima suočiti?

OSLANJAJUĆI SE NA SVOJE ISKUSTVO, ISTAKAO BIH OVE ZADAĆE

1. Svaki zauzeti katolički laik, nužno postaje »gromobran« protiv munja uperenih prema Crkvi, ali također i svjedok Evanđelja, bogat prigodama da to bude. Priznati se pripadnikom Crkve stalan je zahtjev, osobito

kada ne ide sve najbolje (npr. u času kritika zbog vaticanskih financija, rasprava između visokih crkvenih funkcionara, diskusija o imenovanjima, zbog lošeg radnog ozračja u krilu Crkve). Kako to da sama crkvena čeljad vrlo često kritizira Crkvu?

2. Svaki laik koji se takvim priznaje ima više kontakata s mlakim i udaljenim kršćanima ili s onima koji ne vjeruju, nego što bi ih mogao, ma uz najbolju volju, imati najbolji svećenik. Pogađa ga, dakle, obveza da naviješta, jer se danas sve više ljudi udaljuje od tradicionalnih načina naviještanja (malo je onih koji pohađaju misu, slabljenje ili prestanak vjerske izobrazbe). Ne bojim se ustvrditi da su danas duhovni razgovori laika brojniji od ispovijedi.

3. U epohi u kojoj je važnije slijediti modu nego čuvati identitet ili se priznati kršćaninom sve je teže prepozanti sumišljenike na radnim mjestima. Prema mojemu mišljenju, preporučljivo je nositi neki amblem kojim se prepoznamo, bio to križ ili što drugo. Osjeća se potreba da otvoreno iskazujemo svoju pripadnost Crkvi.

4. Od mnogih laika koji se kao ja bave politikom i ekonomijom očekuje se da zauzmu crkveno stajalište u političkim ili idejnim pitanjima koja imaju važnu ulogu u društvu (dohodak, uporaba talenata radi ostvarenja svojih ciljeva ili radi dobra svih, natjecanje i tržište). Sve više osoba koje se nalaze u vrtlogu zbivanja misle da je Crkva jednostavno udruženje ljudi koji se bave neprodanom robom, a ne misle na to da se Crkva bavi i njima i da može i njima nešto donijeti.

5. Svećenici i laici doista loše poznaju socijalni nauk Crkve. Najčešće se radi o znanju na temelju formula i slogana, bez obzira na to kako taj nauk provesti u praksi. Načela ljubavi prema bližnjemu, općeg dobra, solidarnosti, subsidijarnosti ključevi su za rješavanje problema. Najbolje je mjerilo pitati se: Što bi Isus činio da je u mojim prilikama? No često nam je to mjerilo kamen spoticanja i onda imamo osjećaj da smo kao Petar izdali i učitelja.

Volio bih kad bi u našoj Crkvi jedna godina bila proglašena godinom »socijalnog nauka Crkve«, kada bismo mogli taj nauk zajednički proučavati i provoditi u praksi. Treba da se laici više posvete formaciji odraslih, koristeći se novim sredstvima. Pokret austrijskih katoličkih muževa pokušao je to s pomoću radija i televizije učiniti u krajevima u kojima je Crkva mlada, također i s pomoću stvaranja centara za formaciju.

6. Ako se od nas laika s pravom traži »sentire cum ecclesia« (osjećati s Crkvom), tada i mi s pravom očekujemo od svećenika i redovnika da i oni nešto učine za »sentire cum laicis« (osjećati s laicima). Kao pozitivan primjer ističem austrijske biskupe, koji su dali laicima na proučavanje pastirsko pismo o socijalnim pitanjima. Poruka je izazvala nevjerojatne rasprave o sadržaju i formirane su mnoge radne skupine,

koje su trebale prikupiti želje i prijedloge. Prema konzervativcima, umjesto »pastirskog pisma« dobili smo »pismo stada«.

7. U današnjemu svijetu kristijanizirati vremenski red neće biti moguć bez organizacije, prisutnosti konkretnih prijedloga. Zato sam vrlo zadovoljan što apostolska egzortacija vrlo jasno govori o Katoličkoj akciji.

8. U svijetu, u kojem prevladava strah, Crkva mora na uvjerljiv način naviještati poruku ljubavi Boga, koji hoće da se svi ljudi spase. Ali ona mora naviještati i da neuspjeh čini dio života i da se on ne može uvijek izbjeći, ali da nas slava Božja ipak čeka. To je nama laicima veliko ohrabrenje, ali je i naša dužnost da nastavimo svoj posao u vinogradu Gospodnjem unatoč svim neuspjesima.

9. Uz skrb za svagdanji kruh i za uspjeh u radu i politici, najbolje čovjekove želje ostaju često nepoznate. Gube se talenti koji se ne mogu upotrijebiti svaki dan. Očekujemo od Crkve da nam pomogne pronaći Dobro i Lijepo, već prema kršćanskoj kulturi života.

10. Laicima se u današnjem svijetu otvaraju fascinante mogućnosti surađivanja u evangelizaciji. Suradnju u evangelizaciji ne priječe crkveni propisi nego naša lijenost, pomanjkanje odvažnosti i nedovoljno znanje. Sjetimo se trsa i loze. Mi od Učiteljstva tražimo više nego što je čista voda, koja izvire iz Evandjelja. Da loze usmognu rasti, potrebne su mineralne soli koje inače jačaju trs. Prema mojemu mišljenju, apostolska pobudnica *Christifideles laici* na divan i iscrpan način odgovara toj potrebi. Mi laici treba da provedemo u djelo brojne smjernice koje nam daje.

THE DEVELOPMENT AND CHALLENGES OF THE LAY APOSTOLATE IN THE PAST TWENTY YEARS

Rudolf Brajičić

Summary

This article concerns changes which have arisen in the lay apostolate after the Second Vatican Council, taking into account sociopolitical changes following the Council and challenges originating therefrom: to acknowledge oneself as a member of the Church, to proclaim the Gospels, to assume the Church's position in politics and economics, to be acquainted with the social science of the Church, to organize etc.